

Konversiv so'zlar tarjimasiga madaniy omillarning ta'siri.

Ilmiy rahbar: Qo'ldoshev.O'.O'

Xudoyberdiyeva O'g'iloy Qurbonboyevna

Samarqand Davlat Chet Tillar instituti 2 kurs magistranti

Annotatsiya: *Zamonaviy ingliz tilida uning so'z boyligini kengaytiradigan ma'lum miqdordagi turli xil so'z yasash jarayonlarini kuzatish mumkin. Ushbu maqolada so'z yasashning nisbatan yangi, ammo juda samarali usuli, ya'ni konvertatsiya, shuningdek ularni tarjima qilish jarayonidagi madaniy omillardan foydalangan holda zamonaviy ingliz tilidagi tushuntirish lug'atlari va ommabop ommaviy axborot vositalaridagi konversiya holatlarining eng umumiy ko'rinishini taqdim etadi.*

Kalit so'zlar: *so'z yasalishi; konvestatsiya qilish; morfologik kategoriya; semantik maydonning torayishi.*

Ingliz tilida so'z yasashning asosiy usullari quyidagilardan iborat:

- iboralar, ya'ni ikkita yoki birlashtirib yangi so'z hosil qilish bir necha xil so'zlar, yangisining ma'nosi esa bevosita bog'liq asl qiymati: life + guard = lifeguard, head + light = headlight;
- hosila, ya'ni prefiks va / yoki qo'shimchani qo'shish orqali yangi til birliklari, hosilalari yaratish jarayoni: light + en = lighten, convenient + in = inconvenient;
- aralashtirish, ya'ni ikki xil til birligi qismlarining birikmasidan fonetik birikma orqali yangi so'z hosil qilish: breakfast + lunch = brunch, work + alcoholic = workaholic;
- ilgari ma'lum bo'lgan so'zlarni kesish, qisqartirish advertisement = ad, memorandum = memo;
- qisqartmalarining shakllanishi, ya'ni ibora yoki butun jumlaning ifodalovchi til birliklarining birinchi harflaridan so'z hosil qilish United Nations = UN, no reply is necessary = NRN;
- neologizmlarning yaratilishi, ya'ni yangi voqelik ob'ektlarini tavsiflovchi mutlaqo yangi so'zlar: lockdown, workation [1].

Yuqoridagi usullar orasida alohida o'rinni konversatsiya egallaydi va bu usul zamonaviy ingliz tilida tobora ommalashib bormoqda. Konversatsiya deganda biz lisoniy birlik ko'chishi mumkin bo'lgan so'z yasashining shunday usuli tashqi shaklini o'zgartirmagan holda bir morfologik kategoriyaning boshqasiga o'tkazishni tushunamiz. Masalan, ism telefon (telefon) va telefon (qo'ng'iroq qilish) fe'li. Ushbu konvertatsiya ayniqsa ingliz tilida keng tarqalgan, chunki asosiy ot va fe'llarning

shakllari ko'p hollarda bir xil bo'ladi, bu amalda fe'llarda jins, tuslanish toifasiga ega bo'lgan tillarda uchrashish mumkin emas.

Konversatsiya holati hali to'liq aniqlanmagan: ba'zi tilshunoslar bunga ishonishadi

bu hosilaning kichik turi, boshqalari bu so'z yasashning mustaqil usuli ekanligini ta'kidlaydilar. Biroq, ko'pchilik bu usul yanada ko'proq bo'lishiga rozi soddaligi va qulayligi tufayli ingliz tilida keng tarqalgan hatto so'z yaratish bilan faol shug'ullanadigan bolalarga ham foydali usul deb bilamiz.

Konversiya so'z yasashning nisbatan yangi usuli bo'lganligi sababli u bilan bog'liq terminologiya hali to'liq o'rganilmagan. Konversiyani funksional siljish deb ham atashadi, chunki ushbu jarayon yuzaga kelganda grammatik funktsiya o'zgaradi.

Aksariyat tilshunoslarning fikriga ko'ra, konversiya mutlaqo erkin jarayon va har qanday leksik birlik, agar zarurat tug'lsa, nutqning boshqa qismiga o'tishi mumkin. Bunday holda, morfologik cheklovlar yo'q, hosila otlar bundan mustasno, dastlab fe'llardan yasaladi.

Ko'pgina hollarda, konversatsiya mutlaqo aniq, chunki ikkita so'z grafik jihatdan bir xil. Biroq, konversatsiya yo'nalishi, ya'ni qaysi so'z hosila ekanligini aniqlash ba'zan deyarli mumkin emas. Buning uchun mezonlar bo'lishi mumkin va quyidagi omillar ta'sirida bo'lishi mumkin:

- 1) semantik bog'liqlik (boshqa ma'noni bildiruvchi so'z hosiladir);
- 2) foydalanish chastotasi (hosil uchun bu ko'rsatkich tabiiy ravishda pastroq);
- 3) semantik maydon (hosila kamroq qiymatga ega);
- 4) fonetik shakl (agar so'zning qo'shimchasi ma'lum bir grammatik kategoriyaga xos bo'lganlarga mos kelmasa, bu hosiladir).

Konversatsiya qilishning asosiy holatlari: ot turkumidan fe'l turkumiga va aksincha fe'l turkumidan ot turkumiga o'tish. Sifat-fe'l o'zgarishi ham keng tarqalgan. Fe'lni otga aylantirishni ko'rib chiqamiz. Fe'llardan yasalgan otlar aqliy holat yoki tuyg'uni ifodalashi mumkin. Masalan, boshdan kechirish, his qilish, umid qilish kabi otlar.

She has years of experience in the computer industry.

The race between George Bush and All Gore at times had the feel of a death struggle.

The new budget did not offer hope to unemployed people.

He called Gore and they had a few laughs about the unpredictability of life.

There were renewed calls for tougher immigration laws.

The President arrived in Taiwan for a three-day visit.

There has been signifi can't increase in the number of young people who smoke.

Yuqorida aytilganlarga asoslanib, ular juda ko'p degan xulosaga kelish mumkin konvertatsiya natijasida ingliz tilida yangi so'zlar paydo bo'ladi. Berilgan ommaviy axborot vositalaridan olingan misollar bu hodisaning zamonaviy ingliz tilida keng tarqalganligini isbotlaydi. Tilshunoslarning fikriga ko'ra, konvertatsiya har doim ham grammatik jihatdan to'g'ri bo'lmasa ham, kundalik so'zlashuv nutqida ko'proq uchraydi. Bu esa ko'p jihatdan bu jarayonni rag'batlantiradigan til va madaniyat ekanligini ko'rsatadi. So'z yasashning bu usuli tarjimonlar va ingliz tilini o'rganuvchilar uchun hech qanday muammo tug'dirmaydi

Foydalanilgan adabiyotlar;

1. Tarjima jurnali: Ingliz tilidagi grammatik konversiya: Leksik evolyutsiyadagi ba'zi yangi tendentsiyalar
2. Fox, G. Macmillan Ilg'or o'quvchilar uchun inglizcha lug'at / G. Fox. - Oksford: Macmillan Publishers
3. The Times [Elektron resurs].

